

Kars'ta yapılan bir sempozyum vesilesiyle:

PROF. DR. M. FAHRETTİN KIRZIOĞLU İLE HATIRALARIM-II

Av. Mürsel KÖSE

Kırzioğlu'nun tez savunması, 1967.

Merhum **Kırzioğlu**'nun ortaokul ve lisede öğrencisi olmuştum. Onunla dostluğumuz kesintisiz olarak devam etti. Çoğu imzalı olmak üzere bütün kitaplarını okudum. Ayrı şehirlerde yaşadığımız senelerde mektuplaştık. Birçok konferansını dinledim. Çocuklarından birinin kirvesi oldum. Birkaç dernekte üye ya da kurucuları olarak beraber çalıştık. Bu vesilelerle kendisiyle ilgili birçok anılar var.

Tarih 13 Mayıs 1967, Cumartesi.

15 yıl kalmış olduğum Ankara'dan Kars'a henüz nakletmemişiz; nakil üç ay sonra olacaktır.

Rahmetli Hocam **Kırzioğlu**, bir gün önce telefon ederek, ertesi gün saat 10.00 da, Ankara DTCF Profesörler Toplantı Salonu'nda bulunmamı istemişti. Gittiğimde kendisinden başka lisede coğrafya hocam olan rahmetli eşi Nebahat Hanımla onun ağabeyi Ankara Koleji Müdürü rahmetli Burhan Göksel Beyin eşi Emel Göksel Hanımefendi de oradaydılar.

Hayrola Hocam dedim. Cevaben, “Bugün Cumartesi, iş günü değil gelebilirsiniz diye düşündüm. İki gün önce (11 Mayıs Perşembe) yardımcı ders olarak, “İslâmlıktan önceki Türk Tarihinde Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar” hakkında,

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel tarafından sözlü imtihanım yapıldı. Bugün de jüri heyeti bir araya gelebildiler, Tarih Doktorası Tezimi savunacağım. Nebahat ve Emel Yenge ile birlikte sizin de dinleyici olarak bulunmazı istedim.” dedi.

Uzunca ve geniş bir oda, duvarda bir Atatürk fotoğrafı var. Onun altındaki yazı tahtasının yarısını kapatır şekilde bir harita asılı. Karşı tarafta uzun bir masa.

Saat 10.00'da altı kişilik jüri heyeti gelip, masanın üst tarafındaki yerlerini aldılar. Hocam **Kırzioğlu** da onların karşısında oturdu. Biz dinleyiciler de onun arka tarafında oturmuştuk.

Jüri Başkanı Prof. Dr. Emin Bilgiç, Rapor-törler Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat ve Prof. Dr. Faruk Sümer, üyeler Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Prof. Dr. Adnan Erzi ve Doç. Dr. Şerif Başta- v'dı.

Başkan Emin Bilgiç, Fahrettin Bey'e, “Tezini- zin metniyle ilgili olarak yardımcı sözlü sınavda, pekiyi derece almışsınız. Tebrik eder başarınızın devamını dileriz. Buyurunuz.” diyerek savunma- sını yapmaya davet etti.

Fahrettin Bey, kendisine verilmiş olan “**Os- manlıların Kafkas Elleri'ni Fethi**” konulu tezini ve Ortaçağ ve Yeniçağ ile İslâmiyetten Önceki

Kısa bir süre sonra da, o içeri girmiş olan görevli, yanında bir fotoğrafçı ile birlikte geldi.

Nihayet bir süre sonra içeriye çağırıldık. Henüz bizler ayaktaayken, Başkan Hocayı tebrik ederek, bu aşamada da pekiyi dereceyle elde etmiş olduğu başarısını kutlayıp müjdeledi. Ardı sıra heyet üyeleri de teker teker tebrik ettiler.

Daha sonra Başkan, bakışlarını yüzlerimizden kaydırarak: *"Bizler meslek hayatımızda ilk defa böylesine fevkalâde bir başarıyla karşılaşmış bulunuyoruz, gurur duyduk."* dedi. Bu sırada rahmetli Nebahat Hocam sevinç gözyaşlarını tutamadı ve bizleri de duygulandırmış oldu. Başkan sözlerine devamla: *"Bu sebeple fotoğrafçı çağırıp, bu başarılı olayı tespit etmek istedim. Bunu ilk defa yapmış oluyoruz."*

Türk tarihi hakkında bilgi ve beyanlarını özetledikten sonra asıl konuya, tezinin savunmasına geçti.

Bu savunma iki saat gibi bir zaman sürdü. Jüri heyeti, kendisini bu süre zarfında hiç sözünü kesmeden, yüz hatlarından anladığımız kadarıyla hayranlıkla ve dikkatle dinliyordu.

Hoca bir ara Başkandan izin isteyerek yerinden kalkıp duvardaki yazı tahtasına hem eski ve hem de yeni yazıyla, bir hayli yer adları yazıp yerine geçti. Sonra bu yer adlarının kendisi tarafından doğru olarak tespit edilmiş olduğunu savundu.

Savunması sona erdikten sonra Başkan, jüri üyelerine, soru sormak isteyip istemediklerini sordu. Önce Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat üç soru sordu. O sordukça hoca, önündeki kâğıtlara not alıyordu. Sonra bütün sorularını tek tek ve rahatlıkla cevaplandırdı.

Bu sırada, zile basılmış olmalı ki, içeriye bir görevli girdi. Başkan onu yanına çağırıp kulağına bir şeyler fısıldadı. Sonra görevli çıkıp gitti. Bizler bunun ne olduğunu anlayamadık.

Bu arada Prof. Dr. Faruk Sümer de Hocaya birkaç soru yöneltti. Hoca onları da aynı rahatlıkla cevaplandırdı.

Diğer üyeler, soru sormak istemediklerini belirttiler.

Böylece savunma ve sınav sona ermişti. Hoca oturduğu yerden nezaketle kalkarak bizlere doğru geldi, "Buyurun çıkalım." dedi. Birlikte koridora çıktık. Bizler hocayı tebrik edip başarılar diledik. Jüri istişare yapacaktı, bekledik.

Kırzioğlu'nun bu başarıyla birlikte kazanmış olduğu takdir, hem memleket, hem Türk Tarihi ve hem de biz Karslılar için büyük bir övünç vesilesidir.

Rahmetli Hocam bu tezini hazırlama sırasında bana iki tane harita yaptırmıştı. O tarihlerde şimdiki gibi bilgisayar vb. teknikler yoktu. Haritalar elle çiziliyor, şablonla yazılıyordu. Hocalar haritaları da çok beğenmiş, teşekkür edip ben adeta mahcup etmişlerdi. O arada rahmetli Prof. Dr. Bahaeddin Ögel Beyle yakinen tanışmış oldum. Kendisinin *"Türk Kültür Tarihine Giriş"* adlı değerli kitapları için, Türk Folklor Araştırmaları Dergisinde yayınladığım yazı ve resimlerden bazılarını kullanmak istediğini belirtti. Ben de "Onur duyarım." dedim. Alıntılar yaptı.

Burada isimlerini andığımız zevat ahrete intikal etmiştir. Hepsini rahmetle anarım.

Kırzioğlu, katıksız tertemiz bir **Türk'tür**, Türk evlâdıdır. Yaşamı boyunca Türklük şuur ve gurunun sinesinde ve beyninde muhafaza etmiştir.

O önce yerli ve yabancı olmak üzere dünya ca tanınmış Türkologlar safında yer almış büyük bir bilgidir. Türk dünyasına yönelik bilimsel çalışmaları ve bu konuda bırakmış olduğu eşsiz eserleri bir yana, tarihin bin türlü çilesine maruz

kalmış bu kader şehri **Kars**'ın bir evlâdı olarak, kendi doğup büyüdüğü şehir hakkında, böyle-sine emek ve zaman harcaııp derinlemesine araştırmalar yaparak, bunca değerli eserler vermiş kaç bilim adamı gösterilebilir?

16 Ağustos 1964 Selçuklu Fethi Bayramı

Bütün tarihçilerimiz, Selçukluların Anadolu'yu fetih tarihini 26 Ağustos 1071 olarak belirtmişlerdir. **Kırzioğlu**, bu tarihin, **Sultan Alp-Arslan**'ın batıya yaptığı üçüncü sefer olduğunu ileri sürmüş, yazı ve konferanslarıyla ispat etmişti. Sultan'ın ilk seferini 16 Ağustos 1064'te **Anı** ve **Kars** havalisi üzerine yaptığını belirterek ikinci seferin 1067-68'de ise Batı Gürcistan, Ardahan ve Çoruh boylarına düzenlenip buraları Bizanslılardan aldığını söyledi. 1071-Malazgirt Zaferi, üçüncü ve son seferiydi. Bu sırada Sultan'ın bir ayağı zaten Doğu Anadolu'daydı. Kırzioğlu, bu bilgileri iddia ve ispatla bütün bilim âlemine kabul ettirmiştir.

16 Ağustos 1964, Selçukluların Kars'ı fethinin 900. Yıldönümüydü. "Kars'ı Tanıtma Derneği Selçuklu Fethi'ni Kutlama Komitesi" teşkili ve aracılığıyla o günün bayram olmasını, Ordumuzun ve ilimizin şeref hanesine tescil ettirmiştir. 1964 yılından itibaren bu bayram Kars'ta her 16 Ağustos'ta Ordumuzun katılımı ile kutlanmaktadır.

1964 fethinin 900. yıldönümünde Kars'ta beş gün süren etkinliklerin yapılmasında, o günün bayram olarak tescili ve kabulü yanında, o günün hatırasına Alp-Arslan ve Kars Kalesi özel posta pulu, altın ve gümüş Alp-Arslan ve Kars Madalyası ile bronz rozeti, Alp-Arslan, Melikşah, ve Kars-Kalesi kabartmaları yaptırılmıştır. Ayrıca aylık Türk Kültürü, Türk Dili, Türk Folklor Araştırmalı ile Ötüken dergileri, o ay Kars için birer özel sayı yayımlamışlardır. Radyo ve büyük gazetelerde de özel program ve yayınlar yapılmış, etkinlikler arasında, Askeri Bando, Mehter Takımı konserler vermiş, illerden davet edilen Saz Şairleri karşılaşması, millî-mahallî oyunlar gösterileri ve daha birçok etkinlikler yapılmıştır. Ayrıca Halide Nusret Zorlutuna'nın yazıp, Nevit Kodallı'nın bestelediği Alp-Arslan Marşı kazandırılmıştır.

7 Ağustos 1964 günü Kırzioğlu ile birlikte o zamanın Kars Senatörü olan Sırrı Atalay İnönü'ye giderek, 16 Ağustosta yapılacak festival hakkında

kendisine bilgi vermiş, o gün için de Kars'a davet etmişlerdi. Ancak 8 Ağustos'ta jetlerimiz Kıbrıs olayları nedeniyle Rumlara ihtar uçuşu yapmış, 9 Ağustos'ta da Kıbrıs'ı bombalamışlardı. Bu nedenle İnönü Kars'a gelememişti.

30 Ekim 1973 Cuma, Korkut Ata Şenlikleri

Bir gün önce Cumhuriyetimizin 50. yılını kutlamıştık. Ertesi gün Kars'ın kurtuluşunun 53. Yıldönümüydü. Kars Valiliği, Kars Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü ve Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin işbirliği ile ilimizde "**Korkut Ata Şenlikleri**"nin tertiplenmesi de Erzurum Üniversitesini temsilen **Kırzioğlu**'nun öncülüğünde gerçekleştirilmişti. İstanbul ve Ankara'dan Orhan Şaik Gökyay, Hikmet Dizdaroğlu, Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu, Dr. Müjgan Cumbur gibi şeref misafirleri gelip katılmış, bildiriler sunmuşlardı. 26 ilden gelen saz şairlerinin de katılımı ile 1-6 Kasım tarihleri arasında etkinlikler devam etmişti.

Kırzioğlu, her fırsatta Kars'ta bu gibi etkinlikler düzenlediği gibi, yerel halk oyunlarımızı, Kars Karagöz oyununu, saz şairlerimizi, zaman zaman Ankara'da ve başka illerde düzenlenen programlara iştirak ettirerek tanıtmıştır. Denilebilir ki Kars ve Karslı âşıklar, onun Kars sevgisi sayesinde yurt sathında duyulmuşlardır.

Burada hiç unutulmaması gereken bir başka konuya da kısaca değinmek isterim:

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru, 1944'ün son günlerinde, Stalin'in tahrik ve teşvi kiyle, iki Gürcü akademisyeni, Prof. S. Canaşıa ve Prof N. Berdzenişvili, başta **Kars ve Ardahan** olmak üzere Oltu, Tortum, İspir, Bayburt, Gümüşhane, Trabzon, Rize ve Artvin dâhil bizden toprak talep ediyor, Sovyet *Tass Ajansı* da, onların bu isteklerini bütün dünyaya duyuruyordu.

Kars ve Alparslan madalyası.

Kırzioğlu, henüz genç bir Tarih Öğretmeni iken İstanbul'da yayınlanan *Hürses* gazetesinde tefrika edilen (17-22 Ocak 1946) altı makalesiyle, bu iddialara karşı koyup onları, bu konuyu bir daha ağızlarına alamayacak şekilde susturmuştu. Nitekim konu büyüyecek, gazete manşetleri ve makalelerle kınanacak hatta Kâzım Karabekir TBMM kürsüsünde, "Boğazlar boğazımız, Kars ve Ardahan bel kemiğimizdir; kimseye verilemez!" diyecekti.

Bir Bursa hatırası: Mürsel Köse, Yusufeli Mustafa Adil Özder (1907-1987), M. Fahrettin Kırzioğlu.

Kırzioğlu, yaptığı bilimsel çalışmalarla bazı tarihî gerçekleri gün ışığına çıkarmıştı. Bu çalışmalar, sağda solda at oynatan sözde ideologların hoşuna gitmiyordu yahut işlerine gelmiyordu! O, ne yaptığını bilen bir âlim olarak yalpalamadı; bunlara aldırış etmeden çalışmalarına devam etmişti. Erişebildiği bütün tarihî bilgi ve belgeleri topluma ve bilim dünyasına, tıpkıbasım/fotokopileriyle sundu. Kitaplarının önsözlerinde okuyucularından, tenkitlerini ve gördükleri yanlışlıkları herhangi bir yoldan kendisine bildirip/ulaştırmalarını önemle beklediğini nazik bir üslupla dilemiştir. Bu davranışıyla topluma mal olmuş bir

bilim adamına yakışan ne ise, onu yapmıştır.

Yazım alanında görülen intihal hokkabazlıkları ile siyaset arenalarında görülen bencil deformist (biçimsizleştirilmiş, bozulmuş, gerçeğin tam tersine) ve demogojik haykırıışların, bilimsel alanda yeri yoktur. Bu konuda **Kırzioğlu**'ndan ödün bekleyenler hep yanılmışlardır. Bilim, belge ister, ispat ister.

Sağdan ve soldan saldıranlar!

Kırzioğlu gibi bir bilgin karşısında acze düşenler, oradan buradan çırpıştırma birtakım beylik laflarla, iftira ve çamur atmaya yeltendiler. Yalan yanlış hezeyanlarını, kendi kişisel karanlık, öteden beri hiç vazgeçemedikleri şovenist zihniyetleriyle yoğurarak, sağdan saldırıya kalkışanlar, yani deyim yerindeyse, işporta malı takma/çakma dişlerle onu ufalama cüreti gösterenler, böyle bir ulu çınarın gövdesinden bir kıymık dahi koparamadılar.

Hele bir de Moskova'da Stalin döneminden kalma hurdalıkları eşeleyerek, ele geçirmiş oldukları paslı/çürük orak parçaları ve sapı kırık çekiçlerle, Türklük şuuru ve yurt sevgisiyle yoğrularak çelikleşmiş insanların granit gövdesini, değil parçalayabilmek, bir çentik bir çizik dahi açabilmeye güçlerinin yetmeyeceği idrakinden yoksun, sözde ideolojik fikir fukaraları çıktı ortaya...

Bazı tipler kendi sıkletlerini hesaba katmadan, yani bir mumu dahi söndürmeğe yeterli olmayan, pis koku saçan nefesleriyle, şu veya bu düşünceyle karşılarında gözlerini kamaştırarak parlayan bir **meş'aleye** üflemeden kendilerini alamazlar. Bunlar bir devlet adamımızın dediği gibi, "*Henüz olgunlaşmamış aydın* özentileri"dir.

Kırzioğlu'na yönelen bu gibi girişimler hiçbir zaman bir Donkişot aptallığından öteye varmaz, varamamıştır. Çünkü içinde bulunduğumuz çağın insanları, ilgilenmekte olduğu konularda, herkesin darasının ne olduğunu az veya çok idrak edebilmektedirler.

Prof. Kırzioğlu, 88 yıllık ömrü boyunca hak bildiği yolda tek başına da olsa yürüeyebilen nadir âlimlerdendi. Arkasında bıraktığı eserlerle yaşamaktadır. Bu yazıya son verirken kendisini hürmet ve rahmetle anıyoruz.